KULTUR STYRELSEN

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

NORDFELD

VORDINGBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	16.02.2011
Besigtiget af:	Maria Wedel Gjelstrup
Journalnummer:	2011-7.82.07/390-0001
Kommune:	Vordingborg Kommune
Adresse:	Nordfeldvej 48-56, 4780 Stege
Betegnelse:	Nordfeld
Fredningsår:	1987
Omfang:	*Hovedbygningen, forvalterboligen med herskabsstald og udhus, gartnerboligen med udhus samt avlsgårdens fire længer (hovedbygningen 1874 af Frederik Wilsbech, avlsgården 1886 af Philip Smidth)*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Herregård Nordfeld ligger på det nordøstlige Møn omgivet af marker og skove. De mange bygninger, som komplekset består af, ligger spredt i landskabet mellem buskadser og høje træer.

Hovedbygningen er opført i blank mur, i én etage med høj kælder, sokkelen er støbt og taget er et heltag dækket af skifer. Bygningen præges af både kamtakkede gavlkviste og gavle med blændingsfelter, samt en muret detaljeret gesims med både savsnit og trappefrise. Opbygningen er symmetrisk, og næsten ens på facade og haveside. Facadens tre midterste fag er fremhævet ved en kamtakket gavlkvist, med et tilbygget mindre vindfang og en balkon øverst. Til havesidens midterparti er tilbygget en loggia, med en større balkon øverst. En fritrappe fører fra loggiaen ned til haven. Begge sider har yderligere to etfags kamtakkede gavlkviste. Bygningens vinduer er alle hvidmalede med murede indfatninger. De fleste er korspostvinduer, men enkelte er tre rammede, og kælder vinduerne er mindre torammede. Den øverste tinde på begge gavle og de midterste gavlkviste er alle afsluttet af dekorerede støbejernskroner. I tagryggen sidder fire murede skorstene, og i tagfladen findes flere mindre støbejernsvinduer.

I det indre fører hovedindgangen til en stor forstue, med et særskilt trapperum syd for, og de repræsentative stuer ligger en suite mod haven. Første sal har en midtergang med adgang til værelser og badeværelser. Spidsloftet fremstår uudnyttet. Kælderen har ligeledes en central midtergang med adgang til alle rum: det oprindelige storkøkken, fyrrum, vaskerum og depotrum er bevaret.

Forvalterboligen er en grundmuret bygning i én etage, med kampestenssokkel, blank mur i røde sten og sadeltag med røde

vingetegl. I tagryggen er tre skorstene i tagryggen. Facadens midterste fire fag, både på facaden og havesiden, er fremhævet i en gavlkvist med et rundmuret stik i gavltrekanten. Alle vinduer er hvidmalede, ældre korspostvinduer med svagt buede stik over samt murede sålbænke. I vestgavlen er to trerammede vinduer. På østgavlen er tilbygget en nyere udestue.

Indvendigt ligger stuerne en suite mod haven sammen med et nyere åbent køkken. Mod gårdsiden ligger flere små rum: toilet, badeværelse samt trappen op til loftetagen. I den østlige ende af loftetagen er indrettet flere værelser, mens den vestlige ende står uudnyttet. Stuetagen har ældre trægulve, forsatsruder og mange ældre fyldingsdøre, ellers er de fleste overflader nyere.

Herskabsstalden er en grundmuret bygning i en etage. Over en støbt sokkel, står facaden i blank mur af røde sten, med en muret gesims og et heltag af skifer. Midt på facaden findes en høj gavlkvist med høluge til loftet. Mod vest har facaden to store tofløjede porte og en mindre port under gavlkvisten samt tre større staldvinduer i støbejern. Den østlige del har en tofløjet hoveddør med et korspostvindue på hver side. Alt træværk er malet i lyseblå nuancer. På hver side af tagfladen sidder to ældre, spidse, blikkenslagerkviste med torammede vinduer.

Indvendigt er den østlige del indrettet til bolig med ældre trægulve og en ældre trappe. De øvrige overflader er nyere. Den vestlige del af bygningen er uopvarmet, og anvendes til opbevaringsrum. Mod nord er den vestlige del af herskabsstalden udbygget med en enetages sidebygning i samme udtryk som herskabsstalden, dog med mange nyere, store tagvinduer i tagfladen. Indvendigt er indrettet to lejligheder, med overvejende nye overflader.

Udhuset bag Herskabsstalden er en grundmuret, enetages bygning med tilhugget granitsokkel, rød blank mur, en mindre gavlkvist med hølem, midt på facaden, og et heltag af skifer med bredt udhæng. Alle vinduer og fyldingsdøre er under rundbuede stik og med murede sålbænke. Alt træværk er malet i lyseblå nuancer. Bygningen står uopvarmet og bruges til opbevaring.

Gartnerboligen er en enetages, grundmuret bygning med granitsokkel og stråtag. Facaden står i gul blank mur med mange detaljer og mønstre af røde sten. Begge gavltrekanter har en bred udkragning, båret af krogede træstammer, hvorunder der dannes en loggia. Gavltrekanterne er i bindingsværk med malet træværk, mens tavlene står i blank, gul mur. Sydsiden har en høj og bred gavlkvist med et rundt vindue. Vinduerne er ældre og rødmalede med smalle, skrå krydssprosser og rundbuede stik over. I tagryggen ses to murede skorstene og i tagfladen mod nord en mindre stråtagskvist.

I det indre er bevaret flere ældre forsatsrammer for vinduerne, ældre døre og et enkelte lofter står pudset. Ellers er de fleste overflader ændret til nyere materialer. Bygningen fungerer i dag som sommerhus.

Avlsgården består af fire grundmurede, enetages længer, der fremstår i blank, rød mur med detaljer af gule mursten og blændingsfelter i gavlene. Både torammede vinduer, staldvinduer i støbejern og porte er under rundbuede stik, og alt træværk er rødmalet. Alle bygninger har bliktage og enkelte steder murede skorstene.

I østlængen er der indrettet nyere ferielejligheder mod nord. Midten af længen har bevaret de oprindelige, store vognporte, og mod syd er de oprindelige hestestalde med ældre træinddelte båse, der stadig er i brug. Sydlængen fungerer som værksted og materialedepot, og der er bevaret et loft af murede buer. Vestlængen er delt i to, mod syd er den indvendigt beklædt med en ny, moderne stålkonstruktion, og fungerer som kornlager. Mod nord fungerer bygningen som udhus med nyere toiletter.

BYGNINGSHISTORIE

Møn var fra gammel tid krongods, men under Landboreformerne i slutningen af 1700-tallet skete en stor privatiseringsbølge, der gjorde at de mønske ryttergodser blev solgt på auktion den 19. september 1769. Ved auktionen blev gård nummer fire, Nordfeld, tilbudt som hovedlod, men priserne på den fede mønske jord betød, at bønderne hverken kunne betale kontant eller stille fornøden kaution. Først fem år senere i 1774 blev hovedgårdslodden solgt til landsdommeren på Lolland, Jørgen Wichmand. Han opførte i de kommende år Nordfelds første hovedbygning samt avlsbygninger, alle stod i bindingsværk, og det hele var færdigt i 1787.
I 1787 købte Peder Sølling godset og efter 20 år i, 1806, solgte han det videre til kammerherre Christopher Schøller Bülow. Lavkonjukturen fulgte umiddelbart efter, og i 1807 angreb englænderne Danmark og Statsbankerotten fulgte i 1813. Bülow gik fallit i 1818, blev suspenderet fra sit embede som amtmand, tiltalt for underslæb og idømt fængsel samt frataget sine adelsrettigheder.

Nordfeld blev i 1820 overtaget af lensgreve Christan Conrad Sophus Danneskiold-Samsø, der opførte Nordfelds Hovedbygning som vi ser den i dag. Bygningen stod færdig i 1874 efter tegninger af arkitekten Frederik Wilsbech. Avlsgården er senere opført i, 1886, af arkitekten Philip Smidth, der også opførte Hovedbygningen på Liselund.

Danneskiold-Samsø slægten ejede godset frem til 1930, hvor den nuværende ejers slægt købte Nordfeld.

KILDER

Danske Herregårde – Arkitektur, historie og landskab, Niels Peter Stilling, Nyt Nordisk Forlag, 1999.

Politikens bog om – Danmarks Slotte og Herregårde, Niels Peter Stilling, Politikens Forlag.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

De mange bygninger, der tilsammen udgør Nordfeld, er alle en vigtig del af den samlede miljømæssige værdi. Anlæggets strukturering og bygningernes placering i landskabet er et tydeligt eksempel på, hvordan man i midten af 1800-tallet anlagde store godser. Det tydeligste træk kan ses imellem de to selvstændige, indbyrdes uafhængige bygningskomplekser: Hovedbygning - Herskabsstald, og Forvalterbolig - Avlslænger. Visuelt er de to bygningskomplekser adskilt af beplantning og en gitterport. Bygningerne ligger dog stadig så nær hinanden, at forståelsen af en sammenhæng mellem dem er bevaret. Adskillelsen gør, at herskabet slipper for støj- og lugtgener fra avlsgården. Placeringen af Herskabsstalden med vognport nær Hovedbygningen har givet nem adgang for ridehestene. Ud over det praktiske ved bygningens placering, skabes der tillige en iscenesættelse af hele ankomsten, der er yderst virkefuld. Hovedbygningens placering oppe på en høj er desuden en miljømæssigværdi, der medfører at bygningen kan beundres på afstand som en ophøjet, ensom majestæt.

Flere steder i anlægget er bevaret den oprindelige brostensbelægning der giver den autentiske atmosfære, dette ses særligt omkring Herskabsstalden og Avlsgårdens længer. Desuden findes stadig mellem længerne en stor møddingsplads, der understøtter det helstøbte miljø.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Nordfelds kulturhistoriske værdier knytter sig til den bevarede historicistiske Hovedbygnings mange detaljer og bevarede grundplan, de historicistiske træk omkring Gartnerboligen, samt de aflæselige funktioner omkring Avlslængerne og Herskabsstalden.

Nordfelds historicistiske værdier kan aflæses i anlæggets strategiske sammensætning som landbrugsejendom og i arkitekturen på stort set alle bygninger, i særdeleshed Hovedbygningen. De mange

stemningsskabende detaljer i murværket, de kamtakkede gavle og disses blændinger skaber en motivmættet bygning, der vidner om den magtfulde position Nordfeld havde ved opførelsen. Dertil kommer interiørernes historicistiske træk i den store hall med tilhørende mindre herreværelse, trapperummet og spisestuen. Alle disse rum har interiør af mørkt træ ved paneler, døre og gerichter. Endvidere er flere tofløjede døre udført med ådringer, den centrale dør i forstuen har en monomental og pompøst dekoreret portal, og det lille herreværelse har synlige loftbjælker.

Hovedbygningens bevarede grundplan fortæller om herskabets og tjenestefolkenes adskillelse. Stueetagen er præget af de mange repræsentative stuer med prægtige interiører ud mod haven, mens funktioner som køkken og vaskerum stadig findes i kælderen. En bitrappe forbinder køkkenet med et anretterkøkken i stuetagen, lige ved siden af spisestuen. Trappen fører videre op til første sal, således at tjenestefolket kunne betjene herskabet uden at bruge hovedtrappen. Rumdelingen på første sal, med alle værelser liggende ud til en central midtergang, var ved opførelsen en moderne indretning, hvor soveværelser, børneværelser og gæsteværelser lå side om side.

Den senere opførelse af de store avlsbygninger vidner om godsejerstandens økonomiske velstand i den sidste halvdel af 1800-tallet. Anlægget har bevaret mange af de oprindelige funktioner, selvom det i dag er et moderne landbrug. De kulturhistoriske værdier knytter sig her til de elementer, der afspejler de oprindelige funktioner. Herunder de mange staldvinduer, porte, revledøre og særligt de store vognporte i østlængen, der tidligere fungerede som garage. Tillige båse og pigstensbelægning i hestestanden samt træbeklædningen med høluger i vestlængens forhøjede.
Værdierne ved Herskabsstalden knytter sig ligeledes til de funktionsmæssige detaljer, som de store vognporte, hølemmen i gavlkvisten, og dørhåndtaget på hoveddøren, udført som en hest i spring.

Af andre kulturhistoriske elementer skal nævnes inskriptionen på forvalterboligens facade: SDS, FDS, 1874.

ARKITEKTONISK VÆRDI

De arkitektoniske værdier knytter sig først og fremmest til bygningernes ens materialebrug og detaljering. De historicistiske træk dominerer facaderne, og særligt fornemmes tidens tanke for at forene det praktiske med det dekorative. Resultatet er et åbent, detaljeret og levende udtryk, som leger med en mængde historiske referencer.

Den mindre Hovedbygning fremstår som et monumentalt bygningsværk med en klar symmetrisk opbygning ved de store linjer og ved murværkets mange detaljer. Den detaljerede gesims, kamtakkerne og blændingerne skaber dybde og stoflighed i murværket.
Et træk fra klassicismen ses omkring korspostvinduerne med indfatninger, inspireret fra barokken med forkrøbbede hjørner.

I det indre er interiøret præget af en gennemgående intens og farvemættet stoflighed, som skyldes den store anvendelse og bearbejdning af træ og tapeter. Der er anvendt en bred vifte af historiske referencer med kraftige arkitektoniske virkemidler i form monumentale døre og høje paneler. Desuden er der skabt akser på kryds og tværs, der danner lange kig igennem bygningen.

Gartnerboligen er udført i enkle materialer, i form af træ, tegl og strå, med en yderst høj detaljeringsgrad. Facaderne domineres af en regelmæssig vinduestakt med brede, torammede, vinduer, der ved deres skråstillede sprosser er en hel detalje i sig selv. Gavlenes brede udgravning skaber dynamik, og bindingsværket i gavltrekanterne understreger deres særegenhed i forhold til resten af bygningen.
Loggiaerne fungerer som bygningens arkitektoniske raison d'être, idet den åbner grundplanens sluttede, form op, og etablerer en tæt kontakt til naturen.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I Nordfelds ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til det samlede anlægs to delte opbygning og bygningernes indbyrdes forhold.

I Hovedbygningens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til den symmetriske komposition, de ældre vinduer og døre, de næsten ubrudte tagflader og den traditionelle materialeholdning. Hertil kommer facadens og havesidens murværksdetaljer, herunder midterrisalitter, vinduernes indfatninger, gesimser, blændinger og kamtakker.

I Hovedbygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den ældre planløsning med stuer en suite i stuetagen, værelser på første sal og køkken i kælderen. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning med mange ældre bygningsdele og overflader, herunder plankegulve, brystpaneler, døre, greb, beslag og stukkatur.

I de øvrige bygningers ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til de blanke mure med murede detaljer, der enten er fremhævet ved niveauspring eller ved farveskift, og de til dels ubrudte tagflader.

Hertil kommer de mange ældre vinduer, staldvinduer, døre og porte samt den traditionelle materialeholdning.

I de øvrige bygningers indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de delvist bevarede grundplaner, herunder særligt hestestaldens inddelinger af båse, vognportenes åbne rum og buerne i svinestalden.

ANBEFALINGER

Det anbefales, at udestuen på den østlige gavl af forvalterboligen fjernes, da denne er fremmed for bygningen.